

**AJATTELU- JA TOIMINTASTRATEGIAT
NUORTEN AIKUISTEN ELÄMÄNKULUSSA**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Psykologian laitos
PL 35
40351 Jyväskylä

Milla Åkerman
Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Huhtikuu 2000

Otsikko: Ajattelu- ja toimintastrategiat nuorten aikuisten elämänculussa

Tekijä: Milla Åkerman

Ohjaaja: Prof. Jari-Erik Nurmi

Tieteenala: Psykologia

Julkaisu aika: Huhtikuu 2000

Julkaisu paikka: Jyväskylä n yliopisto

Sivumäärä: 42 sivua

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, missä määrin yksilön ajattelu- ja toimintastrategiat ovat yhteydessä nuorten aikuisten elämänculkuun. Ajattelu- ja toimintastrategioita tutkittiin sekä suorituskontekstissa että sosiaalisissa tilanteissa. Tutkimukseen osallistui 256 nuorta aikuista, jotka olivat siirtymässä opiskelemasta työelämään. Tämän pitkittäistutkimuksen ensimmäinen tutkimusvaihe suoritettiin osallistujien viimeisenä opiskeluvuotena. Seuraavat kolme vaihetta suoritettiin neljän seuraavan vuoden aikana. Strategioiden käyttöä tutkittiin Strategy and Attribution Questionnaire:lla, elämäntapahtumia Life-event Checklist for Students:lla ja elämäntilannetta Work Status Questionnaire:lla. Tulokset osoittivat, että ajattelu- ja toimintastrategiat vaikuttivat nuorten aikuisten elämänculkuun työelämänculansiössä. Elämäntilanteina työttömyys ja opiskelu ennustivat nuorten aikuisten tulevia ajattelu- ja toimintastrategioita suoritustilanteissa. Suoritusstrategiat puolestaan selittivät tulevia elämäntilanteita vain naisilla: oman onnistumisen ennakointi suoritustilanteissa oli yhteydessä työttömäksi ajautumiseen ja opiskelijana olemiseen. Lisäksi naisten onnistumisennakointi ja vetäytyvä käyttäytyminen suoritustilanteissa ennustivat työssä olemista. Ajattelu- ja toimintastrategiat ennustivat nuorten aikuisten elämäntapahtumia myös sosiaalisissa tilanteissa. Sosiaalinen vetäytyneisyys oli yhteydessä sosiaaliin, normatiivisiin elämäntapahtumiin sekä naisilla että miehillä. Lisäksi miesten sosiaalisen tuen etsintä ennusti oman kontrollin alaisia, kielteisiä elämäntapahtumia. Myös yksilön kohtaamat elämäntapahtumat vaikuttivat strategioihin, joita hän käytti tulevissa sosiaalisissa tilanteissa. Naisilla useat oman kontrollin alaiset, kielteiset elämäntapahtumat ennustivat vetäytyvää käyttäytymistä sosiaalisissa tilanteissa. Miehillä puolestaan vähäiset oman kontrollin alaiset, kielteiset elämäntapahtumat olivat yhteydessä sosiaaliseen vetäytymiseen ja normatiiviset, sosiaaliset elämäntapahtumat ennustivat sosiaalisen tuen etsintää.

Avainsanat: elämänculku, kognitiiviset ajattelu- ja toimintastrategiat, elämäntilanne, elämäntapahtumat

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	2
1.1. Elämänkulku elämäkaarajattelun viitekehyksessä	3
1.1.1. Kontekstuaaliset tekijät	3
1.1.2. Elämänkulku ja yksilön omat vaikutusmahdollisuudet	5
1.2. Ajattelu- ja toimintastrategiat	6
1.2.1. Suoritusstrategiat	6
1.2.2. Sosiaaliset strategiat	8
1.2.3. Kumulatiiviset syklit	9
1.3. Strategiat, transiitot ja elämäntapahtumat	10
1.4. Tutkimusongelmat	12
2. MENETELMÄT	13
2.1. Tutkittavat	13
2.2. Tutkimusvaiheet	13
3. TULOKSET	18
3.1. Suoritusstrategioiden vaikutus elämäntilanteeseen	18
3.2. Elämäntilanteen vaikutus suoritusstrategioihin	20
3.3. Sosiaalisten strategioiden vaikutus elämäntapahtumiin	23
3.4. Elämäntapahtumien vaikutus sosiaalisiin strategioihin	25
4. POHDINTA	28
4.1. Suoritusstrategioiden ja elämäntilanteiden yhteydet	28
4.2. Sosiaalisten strategioiden ja elämäntapahtumien yhteydet	31
4.3. Rajoitukset	35
4.4. Johtopäätökset	35
LÄHTEET	37

1. JOHDANTO

Ihmisen elämäntapa muodostuu useista toisiaan seuraavista elämäntapaista, siirtymistä ja yksittäisistä elämäntapahtumista. Näihin elämäntapojen elementteihin vaikuttavat yhteiskunta, kulttuuri ja historiallinen aikakausi, joissa yksilö elää. Toisaalta on myös painotettu sitä, että ihminen itse ohjaa omaa elämäänsä (Brandstädter, 1989; Lerner, 1982). Erityisesti kognitiivisessa psykologiassa on viime aikoina tutkittu keinoja, joilla yksilö pystyy vaikuttamaan omaan elämäänsä. Tällaisia oman elämän ohjaamiskeinoja ovat muun muassa: tavoitteiden asettaminen, tavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavan toiminnan suunnittelu ja siihen sitoutuminen (katso Cantor, 1990; Nurmi, 1993). Nämä toiminnot ovat tyypillisiä prosesseja kognitiivisissa ajattelu- ja toimintastrategioissa (Norem, 1989).

Tällaiset kognitiiviset ajattelu- ja toimintastrategiat ovat erityisen tärkeitä ihmisille heidän kohdatessaan uusia ja haastavia tilanteita elämässään (Cantor, 1990). Näitä tilanteita esiintyy tyypillisesti kehityksellisissä siirtymissä. Siirtymässä uuteen kehitysvaiheeseen yksilö kohtaa yhteiskunnan asettamien sosiaalisten odotusten, normien ja roolien mukaisia uusia haasteita. Selviytyäkseen näistä haasteista ja odotuksista yksilö soveltaa ajattelu- ja toimintastrategioitaan (Cantor, 1990).

Kognitiivisten strategioiden yhteyttä ihmisen elämäntapaan on tutkittu vähän. Ajattelu- ja toimintastrategioiden voidaan kuitenkin olettaa ohjaavan sekä elämäntapahtumia että transitoita tai muovautuvan näiden kuluessa. Muutamissa aiemmissa tutkimuksissa onkin todettu, että kognitiiviset strategiat ovat yhteydessä ihmisen elämäntapaan. Eronen ja Nurmi (1999) osoittivat, että kognitiiviset strategiat ennustavat yksilön tulevia elämäntapahtumia. Nurmi ja Pulkkinen (1999) puolestaan totesivat, että ihmisten ongelmat työhön ja uraan liittyvissä transitoissa ja niiden vaikutukset yksilön elämäntilanteeseen lisäsivät heidän tehtävää välttelevien kognitiivisten strategioiden käyttöä ja vähensivät tehtäväorientoituneiden strategioiden käyttöä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin selvittää, missä määrin kognitiiviset ajattelu- ja toimintastrategiat yhtäältä vaikuttavat nuoren aikuisen elämäntapaan työelämän transition kontekstissa ja toisaalta muokkautuvat transition kuluessa.

1.1. Elämänkulku elämäkaarajattelun viitekehyksessä

Kehityksellinen elämäkaaripsykologinen tutkimus on keskittynyt kartoittamaan ihmisen elämänkulkua ja kehityksellisiä prosesseja, jotka tapahtuvat läpi yksilön elämän (Baltes, 1979). Elämäkaarajattelussa ihmisen kehitystä ei nähdä vain lineaarisena kasvuna ja etenemisenä vaan pikemminkin monisuuntaisina ja moniulotteisina prosesseina: esimerkiksi kasvu yhdellä elämänaalueella saattaa vaikuttaa toisen elämänaalueen kapenemiseen tai heikentymiseen (Heckhausen, 1999). Eri elämänaalueiden painottuminen ihmisen eri elämänvaiheissa vaikuttaa hänen elämänkulkuunsa. Ihmisen elämänkulku rakentuu kehityksellisistä vaiheista, kehityksellisistä transiatioista ja erilaisista elämäntapahtumista. Elämänkulkuun vaikuttaa yksilön elinympäristö, mutta yksilö pystyy myös itse vaikuttamaan elämänkulkuunsa.

1.1.1. Kontekstuaaliset tekijät

Kulttuuriseen ja historialliseen kontekstiin liittyvät tekijät vaikuttavat voimakkaasti yksilön kehitykseen ja elämänkulkuun. Baltes, Cornelius ja Nesselroade (1979) määrittelevät nämä sosiokulttuuriseen kontekstiin liittyvät tekijät normatiivisiksi ikäsidonnaisiksi tekijöiksi, normatiivisiksi historialliseen aikakauteen liittyviksi tekijöiksi ja ei-normatiivisiksi tekijöiksi. *Normatiiviset ikäsidonnaiset vaikutukset tarkoittavat biologisia ja ympäristöön liittyviä tekijöitä, jotka korreloivat vahvasti kronologisen iän kanssa. Näitä ovat muun muassa biologinen maturaatio ja ikäsidonnaiset sosiaaliset elämäntapahtumat. Ikäsidonnaiset elämäntapahtumat ovat normatiivisia, jos ne ilmenevät hyvin samantapaisina (esimerkiksi ajoitus ja kesto) kaikilla ihmisillä tietyssä kulttuurissa tai alakulttuurissa (Baltes, Reese & Lipsitt, 1980). Normatiiviset historialliseen aikakauteen sidonnaiset vaikutukset käsittävät suhteellisen yleiset tapahtumat tai tapahtumasarjat, jotka tietyssä kulttuurissa elävät ihmiset kokevat tietynä aikakautena. Tällaisiin tapahtumiin lukeutuu muun muassa historiallisesti poikkeuksellisen syvä taloudellinen lama, joka koettiin Suomessa 1990-luvun alussa. Ei-normatiivisilla vaikutuksilla tarkoitetaan biologisia ja*

ympäristöön liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat voimakkaasti yksittäisen ihmisen elämäntapaan, mutta eivät ole yleisiä eivätkä noudata mitään järjestystä tai ole sidottuja yksilön ikään. Tyypillistä näille tapahtumille on, etteivät ne ole yksilön ennakoitavissa (Brim & Ryff, 1980). Tämän takia niiden vaikutukset yksilön kehityksen kannalta saattavat olla äärimmäisen voimakkaita. Sattuman, johon ei-normatiiviset tekijät ovat verrattavissa, vaikutus yksilön kehitykseen on myös merkittävä (Nurmi, 1993). Lisäksi normatiivisten transitioiden ja elämäntapahtumien ajoittuminen saattaa erityisesti nuoruudessa ja varhaisessa aikuisuudessa luoda tilanteita, jotka ovat ei-normatiivisten tekijöiden ja sattuman vaikutusten kanssa samantyyppisiä ja joilla voi olla ratkaiseva merkitys yksilön kehitykselle (Nurmi, 1993).

Yksilön elämäntapaan vaikuttaa vahvasti myös kaikissa kulttuureissa vallitseva ikäsysteemi (Hagestad & Neugarten, 1985), joka muokkaa yksilön kehitystä sekä yksilöllisellä että sosiaalisella tasolla. Sosiaalista ikäsysteemiä on tutkittu ja määritelty useasta näkökulmasta ja useilla termeillä. Havighurst (1948, 1972) määritteli kullekin ikäkaudelle niiden ominaiset kehitystehtävät. Nämä kehitystehtävät muodostuvat ympäristön ja kulttuurin yksilöön kohdistamista erilaisista normatiivisista odotuksista sekä vaatimuksista ja koskevat sitä, mitä yksilön tulisi tiettyssä iässä tehdä ja saavuttaa. Samalla tavalla Neugarten, Moore & Lowe (1965) kuvasivat ikänormien ja sosiaalisten rajoitusten systeemin, jonka muodostama aikataulu ennustaa yksilön pääelämäntapahtumien järjestyksen. Myöhemmin on käytetty samantyyppisiä sosiaalista ikäsysteemiä määritteleviä käsitteitä, kuten roolien transitiot (Hagestad & Neugarten, 1985; Caspi, 1987) ja institutionaaliset urat (Mayer, 1986). Yhteistä näille määritelmille on, että ne sisältävät ajatuksen ikäsysteemissä etenemisestä erilaisissa vaiheissa, joille on tyypillistä tietyt haasteet, tehtävät ja tavoitteet.

Ikäsidonnaiset, sosiaalisesti asetetut haasteet, tehtävät ja tavoitteet ovat merkittävässä asemassa ihmisen elämäntapaan transiiovaiheiden aikana (Langston & Cantor, 1989). Transition katsotaan yleensä sitovan kaksi kehityksellistä vaihetta yhteen. Uudella elämäntapaalla on sille ominaiset piirteensä, jotka erottuvat sosiaalisesti aiemmasta elämäntapaasta. Transitiot antavat yksilölle mahdollisuuden uusiin sosiaalisiin rooleihin ja oikeuksiin, mutta myös velvollisuuksiin. Siirryttäessä uuteen elämäntapaaseen yksilön sosiaalinen identiteetti muuttuu. Kehityksellisessä transitiossa käsitys itsestä ja ympäröivästä maailmasta muuttuu aina vähän, kuten myös se miten muut kokevat meidät (Schulenberg, Maggs & Hurrelmann, 1997).

Nyky-yhteiskunnalle on tyypillistä epästabiili elämä, jatkuva muutos ja yksilöllisyys. Elämänkaaren transiitot eivät ole enää niin selkeitä, yksimuotoisia, kaikille samanlaisia ja sidottuja tiettyihin ikävaiheisiin ja sosiaalisiin rooleihin tai asemiin kuin aikaisemmissa traditionaalisissa yhteiskunnissa (Hagestad & Neugarten, 1985).

1.1.2. Elämänkulku ja yksilön omat vaikutusmahdollisuudet

Yksilölliset erot elämäntapahtumien järjestyksessä, ajoittumisessa, määrässä ja laadussa ovat huomattavia (Hagestad & Neugarten, 1985; Baltes, Reese & Lipsitt, 1980). On olemassa ihmisiä, joiden elämä on täynnä erilaisia positiivisia ja negatiivisia tapahtumia. Toisaalta on niitä ihmisiä, joille näyttää kasautuvan vain negatiivisia elämäntapahtumia ja niitä, jotka näyttävät kohtaavan vain positiivisia elämäntapahtumia. Usealle meistä on tuttua yksitoikkoinen elämänkulku; tuntuu siltä, ettei koskaan tapahdu yhtään mitään. Erosen ja Nurmen (1999) tutkimuksen tulokset tukevat näitä oletuksia. Tapauskohtaisella klusterianalyysillä he identifioivat erilaisia nuorten aikuisten ryhmiä: yksi ryhmä kohtasi paljon positiivisia ja vähän negatiivisia elämäntapahtumia, toinen ryhmä puolestaan paljon negatiivisia ja vähän positiivisia elämäntapahtumia, kolmannelle ryhmälle sattui paljon sekä positiivisia että negatiivisia elämäntapahtumia ja neljäs ryhmä kohtasi vähän minkäänlaisia elämäntapahtumia.

Vaikka osa näistä ihmisen elämänkulun transiitioista ja elämäntapahtumista on ikäsidonaisia ja sidoksissa sosiokulttuuriseen ja historialliseen kontekstiinsa, nämä kontekstuaaliset tekijät ja rakenteet vain ohjaavat yksilön kehityskulkua eivätkä suoranaisesti määrää sen suuntaa (Valsiner & Lawrence, 1997). Yksilö itse voikin vaikuttaa voimakkaasti omaan elämänkulkuunsa (Brandstädter, 1989; Lerner, 1982). Esimerkiksi itse luoduilla transiitioilla (Nurmi ja Pulkkinen, 1999), kuten työpaikan vaihdolla, ja oman kontrollin alaisilla elämäntapahtumilla, kuten avioero, ihminen voi vaikuttaa tulevaan elämänkulkuunsa. Tällaisten transiitioiden luominen ja omien elämäntapahtumien kontrolloiminen vaativat kognitiivisten ajattelu- ja toimintastrategioiden käyttöä. Omilla kognitiivisilla ajattelu- ja toimintastrategioillaan yksilö voikin ohjata omaa elämänkulkuunsa sekä positiiviseen että negatiiviseen suuntaan.

1.2. Ajattelu- ja toimintastrategiat

Kognitiiviset ajattelu- ja toimintastrategiat kuvaavat sitä, miten yksilöt voivat muuttaa tavoitteensa käyttäytymiseksi hyödyntämällä tietoa itsestään ja sosiaalisesta ympäristöstään (Norem, 1989). Cantor (1990) määritteli kognitiiviset strategiat ihmisten keinoksi selviytyä heille merkittävistä elämäntehtävistä. Strategioiden on ehdotettu muodostuvan useista psyykkisistä prosesseista, kuten toiminnallisten tulosten ennakointi, tunteet, tehtävän suunnittelu ja siihen sitoutuminen, käyttäytymisen säätely ja tavoitteen saavuttamiseen vaikuttavien tekijöiden syy päätelmät eli kausaaliattribuutiot (Norem, 1989; Nurmi, Salmela-Aro & Ruotsalainen, 1994). Yksilölliset erot strategioiden käytössä ilmenevät tilanteiden tulkinnasta ja arvotuksesta sekä niiden perusteella erilaisten tavoitteiden asettamisesta. Kognitiivisia ajattelu- ja toimintastrategioita on tutkittu sekä suoritustilanteissa että sosiaalisissa tilanteissa.

1.2.1. Suoritusstrategiat

Suoritustilanteissa yksilöiden käyttämiä kognitiivisia strategioita kutsutaan suoritusstrategioiksi. Nurmen ja Salmela-Aron mukaan (1992) suoritusstrategioiden toimivuutta ja tulosten vaikutusta arvioitaessa ne voidaan jaotella kahden tekijän perusteella. Ensimmäinen suoritusstrategioita erotteleva tekijä on toiminnan tehtäväkeskeisyys. Toinen erotteleva tekijä liittyy tulosten syiden tulkintaan. Toiminnan tehtäväkeskeisyyden perusteella on suoritusstrategiat jaoteltu seuraavassa tehtäväorientoituneisiin ja tehtävää vältteleviin strategiatyyppeihin.

Tehtäväorientoituneita suoritusstrategioita on käsitelty seuraavilla määritelmillä: hallintasuuntautunut strategia (master-oriented strategy; Diener & Dweck, 1978), hallintasuuntautunut motivaatiotyyli (master-oriented motivational style; Pintrich & De Groot, 1990), "illusorisen hohteen" optimismi ("illusory glow" optimism; Cantor, 1990), defensiivinen pessimismi (Norem & Cantor, 1986b) ja aktiivinen hallinta (active coping; Aspinwall & Taylor, 1992).

Vaikka eri tutkijat käyttävät eri termejä, näihin suoritusstrategioihin liittyvät sisäiset kontrolliuskomukset (Cantor, 1990), positiiviset tunteet (Mantzicopoulos, 1990), optimismi (Aspinwall & Taylor, 1992; Cantor, 1990), korkea panostaminen (Pintrich & De Groot, 1990), käyttäytymisen seuraaminen (Kliewer, 1991; Miller, 1987) ja intensiivinen ongelmanratkaisu ja suunnittelu (Cantor, 1990). On ehdotettu, että erityisesti usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin, kuten minä pystyvyys (self-efficacy; Bandura, 1986), primaarikontrolli (Heckhausen & Schultz, 1995) ja koherenssin tunne (Antonovsky, 1987) ovat tärkeitä, sillä niillä on laaja-alaisia hyötyvaikutuksia ihmisten keinoihin ohjata omaa kehitystään ja tapoihin selviytyä kehitykseen liittyvistä haasteista (Brandtstädter, 1989).

Suoritus tilanteissa käytettävien ajattelu- ja toimintastrategioiden tutkimus on identifioinut erilaisia strategiatyyppejä. Näistä kaksi ovat tehtävään keskittyviä strategioita. "Illusorisen hohteen" optimismi -strategiaa käyttäville on tyypillistä halu menestyä, korkeat tulostavoitteet, suunnitelmallinen toiminta ja vähäinen ahdistuminen ennen suoritusta (Norem & Cantor, 1986a). Yleensä onnistuneen lopputuloksen tulkinnassa optimistit käyttävät minää tukevaa attribuutioerhettä: onnistuminen nähdään johtuvan omista kyvyistä, epäonnistuminen puolestaan ulkoisista tekijöistä johtuvaksi (Cantor, 1990). Toinen Norem ja Cantorin (1986b) määrittelemä tehtävään keskittyvä strategia on defensiivinen pessimismi. Tämän strategian käyttäjät asettavat tavoitteensa matalalle ja kokevat ahdistusta ennen suoritusta. Defensiiviset pessimistit kääntävät nämä kielteiset odotukset kuitenkin motivaation lähteiksi ja onnistuvat yleensä optimistien lailla. (Cantor, 1990; Norem & Cantor, 1986b).

Aktiivisen tehtävään orientoituneen suoritusstrategian käyttämisen sijaan toiset yksilöt yrittävät välttää haastavia tilanteita. Tällaista tehtävää välttelevää strategiaa on kuvattu useilla eri termeillä, kuten itseään vahingoittava strategia (Berglas & Jones, 1978), opittu avuttomuus (learned helplessness; Abramson, Seligman & Teasdale, 1978), epäonnistumisensa (failure trap strategy; Nurmi ym., 1994), viivyttely (procastination; Lay, Knish & Zanatta, 1992) ja epäadaptiivinen motivaationaalinen tyyli (maladaptive motivational style; Galloway, Leo, Rogers & Armstrong, 1995). Näitä strategiatyyppejä käytetään, kun yksilöt pelkäävät epäonnistuvansa (Berglas & Jones, 1978) tai kohtaavat kontrolloimattoman kielteisen tapahtuman (Miller, 1987). Jotkut yrittävät välttää vaativaan tehtävään tai ahdistusta aiheuttavaan tilanteeseen liittyvää informaatioita.

Tyypillistä tehtävää välttäville suoritusstrategioille on ulkoiset kontrolli-uskomukset (Butkowski & Willows, 1980; Diener & Dweck, 1978; Licht, 1983), epäonnistumisen ennakointi (Butkowski & Willows, 1980; Licht, 1983; Nurmi, Onatsu & Haavisto, 1995; Thompson, 1993), vähäinen panostus (Tice & Baumeister, 1990, Thompson, 1993), alhainen sinnikkyys (Butkowski & Willows, 1980; Diener & Dweck, 1978) ja minää vahvistavien attribuutioerheiden puuttuminen (Nurmi ym., 1995; Thompson, 1993).

Tutkijoiden identifioimista suoritusstrategioista kolme tehtävää välttelevää strategiaa ovat: itseään vahingoittava strategia (Berglas & Jones, 1978), opittu avuttomuus (Abramson ym., 1978) ja epäonnistumisansa (Nurmi ym., 1994). Berglasin ja Jonesin (1978) määrittelemää itseään vahingoittavaa strategiaa käyttäville on tyypillistä voimakas epäonnistumisennakointi ja siitä johtuen he keskittyvätkin tavoitteen sijasta tehtävän kannalta epäoleellisen toimintaan. Tämä toimiikin epäonnistuttaessa tehokkaana ulkoisena selityksenä. Strategian käyttö johtaa hyvin vaihteleviin lopputuloksiin. Abramsonin ym. (1978) käsite opittu avuttomuus viittaa yksilöihin, jotka eivät usko omaan kontrollointimahdollisuuteensa ja siksi he ovat passiivisia suoritus tilanteessa tehtävän suunnittelun sijaan (Diener & Dweck, 1978). Myös tätä strategiaa käyttäville on tyypillistä epäonnistumisennakointi ja alhainen tavoitteenasettelu. Opitusti avuttomilla minää tukeva attribuutioerhe puuttuu, jolloin heidän tulkintansa tilanteesta on sekä onnistuttaessa että epäonnistuttaessa kielteinen. Nurmen ym. (1994) käsite epäonnistumisansa on näistä kolmesta dysfunktionaalisiin suoritusstrategia, sillä se sisältää itseään vahingoittavan strategian ja opitun avuttomuuden haitallisimmat ominaisuudet. Epäonnistumisennakoinnin ja tehtävälle irrelevantin toiminnan lisäksi tätä strategiaa käyttäville on tyypillistä myös minää tukevan attribuutioerheen puuttuminen, mikä edelleen vahvistaa huonoa omaatuntoa; käyttäjä muodostaa itselleen ikään kuin ansan.

1.2.2. Sosiaaliset strategiat

Kognitiivisia ajattelu- ja toimintastrategioita on tutkittu huomattavasti vähemmän sosiaalisissa tilanteissa kuin suoritus kontekstissa. Tutkimus sosiaalisissa tilanteissa on lähtenyt liikkeelle suoritus tilanteiden tutkimustiedon valossa, joka onkin pitkälti myös sosiaaliin tilanteisiin sovellettavissa.

Eri tutkijat käyttävät eri termejä puhuessaan kognitiivisista ajattelu- ja toimintastrategioista sosiaalisissa tilanteissa. Langston ja Cantor (1989) käyttävät määritelmää sosiaaliset strategiat, Crick ja Dodge (1994) termiä sosiaalinen ongelmanratkaisu ja Eronen, Nurmi ja Salmela-Aro (1997) käsitettä sosiaaliset reagointityylit.

Kuten suoritusstrategiat, myös sosiaaliset strategiat voidaan jaotella tehokkaisiin ja tehottomiin ajattelu- ja toimintastrategioihin. Tehokkaille sosiaalisille strategioille on ominaista optimismi, positiivinen suhtautuminen sosiaalisiin tilanteisiin ja aktiivinen orientaatio muita ihmisiä kohtaan (Eronen ym., 1997; Langston & Cantor, 1989). Eronen ym. (1997) erottivat tutkimuksessaan tapauskohtaisella klusterianalyysillä suunnitteluorientoituneen sosiaalisen strategian ja impulsiivisen strategian, joiden kummankin käyttö johti onnistumiseen sosiaalisissa tilanteissa ja suhteissa.

Tehottomille sosiaalisille strategioille puolestaan tyypillisiä ominaisuuksia ovat sosiaalinen ahdistuneisuus, estynyt käyttäytyminen ja ujous. Tällaisia strategioita ovat muun muassa itseään suojeleva (Leary & Kowalski, 1990), välttelevä (Eronen ym., 1997) sosiaalisen rajoittavuuden (Langston & Cantor, 1989) strategia. Eronen ym. (1997) löysivät sekä suunnitteluorientoituneelle että välttelevälle sosiaaliselle strategialle samanlaisuuksia vastaavien suoritusstrategioiden kanssa. Suunnitteluorientoitunut strategia muistutti optimistista strategiaa siten, että sen käyttäjät olivat onnistumisorientoituneita, eivätkä he olleet huolissaan epäonnistumisestaan. Välttelevän strategian käyttäjät muistuttivat itseään vahingoittavan strategian käyttäjiä sekä Langstonin ja Cantorin (1989) sosiaalisesti rajoittuneita.

1.2.3. Kumulatiiviset syklit

Ajattelu- ja toimintastrategioiden on todettu muodostavan kumulatiivisia syklejä, joissa yksilön on todettu käyttävän samoja strategioita uudelleen tietyissä ympäristöissä (Cantor, 1990; Nurmi ym., 1994; Eronen ym., 1997). Esimerkiksi akateemisessa ympäristössä kumulatiivinen sykli saattaa muodostua useista epäonnistumisen kokemuksista, jotka johtavat tulevan epäonnistumisen pelkoon ja tehtävää välttelevien strategioiden käyttöön. Nämä puolestaan lisäävät

todennäköisyyttä epäonnistua myös jatkossa (Nurmi, Aunola, Salmela-Aro & Lindroos, 1999).

1.3. Strategiat, transitiot ja elämäntapahtumat

Transitio aikuisuuteen koostuu useista eri elämäntapahtumista koskevista pienistä transiioista. Nurmen ja Pulkkisen (1999) mukaan transitiot näyttävät edustavan varhaisessa aikuisuudessa ja keski-iässä kahta pääteemaa: työhön ja uraan liittyvät aiheet ja perheeseen ja ihmissuhteisiin liittyvät aiheet. Siirtymä yhdellä elämäntapahtumalla vaikuttaa myös muihin elämäntapahtumiin ja siirtymiin (Hagestad & Neugarten, 1985). Esimerkiksi työelämän transiiovaiheen vaikutukset heijastuvat myös yksilön muille elämäntapahtumille.

Cantorin (1990) mukaan uusissa ja haastavissa elämäntilanteissa kognitiiviset ajattelu- ja toimintastrategiat ovatkin ihmisille erityisen tärkeitä. Myös Nurmi ja Pulkinen (1999) ovat todenneet, että onnistuminen erilaisissa transiioissa ja elämäntapahtumissa luo pohjan sille, millaisia ajattelu- ja toimintastrategioita ihminen myöhemmin elämässään käyttää. Nurmen ja Pulkkisen (1999) mukaan ihmisten ongelmat työhön ja uraan liittyvissä transiioissa ja niiden vaikutukset heidän muuhun elämäntilanteeseensa varhaisessa ja keski-aikuisuudessa olivat vahvasti yhteydessä heidän myöhempiin ajattelu- ja toimintastrategioihinsa.

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet yhteyksiä myös kognitiivisten ajattelu- ja toimintastrategioiden ja erilaisten elämäntapahtumien välillä (Eronen ym., 1997; Eronen & Nurmi, 1999). Eronen ja Nurmen (1999) mukaan se, miten ihmiset ajattelevat ja toimivat erilaisissa tilanteissa, näyttää ohjaavan heidän tulevaa elämäntapahtumiaan. Eronen ja Nurmi (1999) osoittivatkin, että yksilöiden kognitiiviset ajattelu- ja toimintastrategiat ennustavat heidän kohtaamiaan sekä myönteisiä että kielteisiä elämäntapahtumia. Eronen ym. (1997) totesivat myös sosiaalisten strategioiden assosioituvan yksilön myöhempiin elämäntapahtumiin. Heidän mukaansa erityisesti suunnitteluorientoitunut sosiaalinen strategia osoittautui olevan yhteydessä yksilön positiivisiin elämäntapahtumiin.

Aiemmissa tutkimuksissa on löydetty sukupuolien välisiä eroja muun muassa taipumuksessa käyttää tehtävää välttelevää strategiaa, kuten itseään vahingoittavaa strategiaa (Berglas & Jones, 1978; Harris & Snyder, 1986). Esimerkiksi Shepperdin & Arkinin (1989) tutkimuksessa miehet olivat enemmän itseään vahingoittavia kuin naiset. Myös sosiaalisia strategioita tutkittaessa sukupuolien välisiä eroja on ilmennyt (Nurmi, Toivonen, Salmela-Aro ja Eronen, 1997). Lisäksi naisten ja miesten elämänkulun on todettu rakentuvan eri tavoin. Esimerkiksi pääsiirtymät ovat vähemmän institutionaalisia ja ikään sidottuja (Held, 1986) ja enemmän perheorientoituneita (Hagestadt ja Neugarten, 1985) naisilla kuin miehillä. Naisilla on myös todettu enemmän epäjatkuvuutta ja tiettyä järjestystä noudattavia kaavoja elämäntapahtumissa kuin miehillä (Hagestad & Neugarten, 1985). Nurmi ja Pulkkinen (1999) löysivät sukupuolieroja myös strategioiden ja elämäntilanteiden välisissä yhteyksissä: miehillä strategioihin merkittävästi vaikuttavat elämäntapahtumat esiintyivät nuoremmalla iällä (varhaisessa aikuisuudessa) kuin naisilla (keskiaikuisuudessa). Transitio työelämään osuu elämänvaiheeseen, jossa varhaisen aikuisuuden kehitystehtävät liittyvät ammatinvalintaan, kumppanin löytämiseen ja perheen perustamiseen. Onkin oletettavaa, että nuorten aikuisten elämänkulun ja kognitiivisten ajattelu- ja toimintastrategioiden välisissä yhteyksissä on sukupuolien välisiä eroja.

1.4. Tutkimusongelmat

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli yhtäältä selvittää, miten kognitiiviset ajattelu- ja toimintastrategiat ohjaavat nuorten aikuisten elämäntilannetta, ja toisaalta sitä, onko nuorten aikuisten elämäntilannella vaikutusta yksilön käyttämiin ajattelu- ja toimintastrategioihin. Tutkimuksen tutkimusongelmat olivat:

- (1) Onko yksilön käyttämällä suoritusstrategioilla vaikutusta hänen tulevaan työ- ja elämäntilanteeseensa?
- (2) Miten onnistuminen tai epäonnistuminen siirtymässä työelämään ennustaa yksilön suoritusstrategioita?
- (3) Onko yksilön käyttämällä sosiaalisilla strategioilla merkitystä sosiaalisten elämäntapahtumien kannalta?
- (4) Missä määrin elämäntapahtumat ennustavat sosiaalisten strategioiden käyttöä?
- (5) Ovatko nämä yhteydet erilaisia naisilla ja miehillä?

2. MENETELMÄT

2.1. Tutkittavat

Tutkimukseen osallistui 256 (135 miestä, 121 naista) nuorta aikuista (iältään $M=24.24$, $SD=4.07$), jotka olivat siirtymässä opiskelemasta työelämään. Otokseen kuuluu oppilaita kahdesta erilaisesta keskiasteen oppilaitoksesta pääkaupunkiseudulta. 117 osallistujaa olivat kaupallisen alan oppilaitoksesta ja 139 teknillisen alan oppilaitoksesta. Otos edusti tämän tyyppisten oppilaitosten opiskelijapopulaatiota Suomessa. Miehet ($M=25.74$, $SD=4.47$) olivat jonkin verran naisia vanhempia ($M=22.61$, $SD=2.80$; $t=6.54$, $p<.001$). 51 prosenttia osallistujista oli naimattomia, 45 prosenttia oli naimisissa tai avoliitossa ja yksi oli eronnut; kymmenellä prosentilla oli vähintään yksi lapsi. Otos on kulttuurisesti ja sosiaalisesti hyvin homogeeninen, kuten opiskelijapopulaatio Suomessa yleensäkin.

2.2. Tutkimusvaiheet

Tutkimus suoritettiin vuosina 1995-1999 neljässä eri mittausvaiheessa.

(1) 256 nuorta aikuista tutkittiin viimeisen kevätlukukautensa alussa. Heille tarjottiin tietoa tutkimuksesta ja kysyttiin, haluavatko he osallistua. Kukaan ei kieltäytynyt. Seuraavaksi heitä pyydettiin täyttämään (a) The Strategy and Attribution Questionnaire (SAQ; Nurmi, Salmela-Aro & Haavisto, 1995) ja (b) Life-event Checklist for Students (LES; Nurmi & Salmela-Aro, 1993). Nämä tehtiin yhden oppitunnin aikana. Kaikki oppilaat, jotka olivat tunnilla kyseisenä testauspäivänä, osallistuivat tutkimukseen.

(2) Noin kahdeksan kuukautta ensimmäisestä mittauksesta, sen jälkeen kun tutkittavat olivat lopettaneet opintonsa, heitä pyydettiin täyttämään SAQ, LES ja (c) Work Status

Questionnaire (WSQ; Nurmi & Salmela-Aro, 1995). Tällä kertaa kyselylomakkeet postitettiin osallistujille. Ne myös palautettiin postitse. 228 osallistujaa (104 miestä, 114 naista) alkuperäisestä otoksesta (vastausprosentti 89%) palautti kyselylomakkeet.

(3) Noin 18 kuukautta ensimmäisen mittauksen jälkeen samoja henkilöitä pyydettiin jälleen täyttämään SAQ, LES ja WSQ. Jälleen kerran kyselylomakkeet postitettiin osallistujille. Ne myös palautettiin postitse. 189 tutkittavaa (86 miestä, 103 naista) alkuperäisestä otoksesta (vastausprosentti 74%) palautti lomakkeet.

(4) Noin kaksi ja puolivuotta viimeisestä mittauksesta tutkittavat pyydettiin vielä kerran täyttämään SAQ, LES ja WSQ. Jälleen kerran kyselylomakkeet lähetettiin ja palautettiin postitse. Tutkittavista 191 (89 miestä ja 102 naista) alkuperäisestä otoksesta (vastausprosentti 75%) palautti kyselylomakkeen.

2.2.1. Mittaus 1.

Strategiat. Osallistujien sekä suoritus- että sosiaalisia strategioita mitattiin SAQ -testillä (Strategy and Attribution Questionnaire; Nurmi ym., 1995). SAQ:n alkuperäisistä 60 väittämästä tässä tutkimuksessa käytettiin 20 väittämää: kymmentä suoritus- ja kymmentä sosiaalista strategiaa koskevaa väittämää, jotka arvioitiin neljä asteikollisella skaalalla (4=“täysin samaa mieltä”, 1=“täysin eri mieltä”).

SAQ:n alkuperäisistä 10 skaalasta, joista viisi liittyy suoritustilanteisiin ja viisi sosiaalisiin tilanteisiin, valitsimme tähän tutkimukseen seuraavat neljä alaskaalaa:

Suoritusstrategiat. Suoritusstrategiat arvioitiin kahdella eri alaskaalalla.

- (1) *Onnistumisennakointi* mittaa sitä, missä määrin ihmiset olettavat onnistuvansa eivätkä ole huolissaan epäonnistumisen mahdollisuudesta (esimerkki väittämä: “Kun tartun johonkin tehtävään, olen yleensä varma, että onnistun siinä”). Cronbachin alpha reliabiliteetti tälle alaskaalalle oli .72.
- (2) *Tehtävää välttelevä käyttäytyminen* mittaa sitä, missä määrin ihmiset käyttäytyvät tavalla, joka ennemminkin estää kuin auttaa heitä tehtävän suorittamisessa (esimerkki väittämä: “Minulle käy usein niin, että keksin jotain muuta tekemistä, kun minulla on hankala tehtävä edessä”). Cronbachin alpha reliabiliteetti tälle alaskaalalle oli .72.

Sosiaaliset strategiat. Sosiaaliset strategiat puolestaan arvioitiin seuraavilla kahdella alaskaalalla.

- (3) *Sosiaalisen tuen etsiminen* mittaa sitä, missä määrin ihmiset hakevat sosiaalista tukea muilta ihmisiltä (esimerkki väittämä: “Muille ei kannata huoliaan valitella”). Koska tämä alaskaala mittaa ihmisille tyypillistä käyttäytymistä suorituskontekstissa, se on alkuperäisessä SAQ:ssa sijoitettu suoritustrategioiden alaskaalaksi. Sijoitimme sen kuitenkin sosiaalisten strategioiden puolelle siksi, että se rakentuu sosiaaliselle ilmiölle ja on todettu korreloivan hyvin muiden sosiaalisten strategioiden kanssa. Cronbachin alpha reliabiliteetti tälle alaskaalalle oli .79.
- (4) *Sosiaalinen vetäytyminen* mittaa sitä, missä määrin ihmiset välttelevät sosiaalisia tilanteita ja tuntevat olonsa epämiellyttäväksi sosiaalisissa tilanteissa (esimerkki väittämä: “Suurehkossa joukossa tunnen oloni usein epämiellyttäväksi”). Cronbachin alpha reliabiliteetti tälle alaskaalalle oli .83.

Elämäntapahtumat. Myönteiset ja kielteiset elämäntapahtumat mitattiin Life-event Checklist for Studentsilla, LES (Nurmi & Salmela-Aro, 1993). Siinä pyydettiin osallistujia vastaamaan, mitkä kysytyistä 20 erilaisesta myönteisestä, normatiivisesta (seitsemän) ja kielteisestä, ei-normatiivisesta (11) elämäntapahtumasta heille oli sattunut edellisen mittauksen jälkeen (ensimmäisellä mittauksella kysyttiin tapahtumia viimeisen vuoden ajalta). Mittari sisältää tapahtumia, jotka voidaan olettaa olevan hyvin määriteltävissä, selkeitä ja helppo arvioida. Saman tyyppisiä itseraportointilomakkeita on käytetty useissa aiemmissä tutkimuksissa (Heady & Wearing, 1989; Maddi, Bartone & Buccetti, 1987).

Laskimme elämäntapahtumamuuttujille neljä summamuuttujaa. (1) Sosiaaliset, normatiiviset elämäntapahtumat: Kotoa pois muuttaminen, Oman lapsen saanti, Kihlautuminen, Seurustelun aloittaminen ja Avioituminen/ avoliiton aloitus. (2) Suoritukselliset, normatiiviset elämäntapahtumat: Uuden työn aloittaminen ja Valmistuminen. (3) Ei-normatiiviset, kielteiset, mutta yksilön oman kontrollin alaiset elämäntapahtumat: Seurustelun päätyminen, Avio-/avo- tai asumusero, Vakava konflikti vanhempien kanssa/ parisuhteessa ja Opiskelun keskeyttäminen. (4) Ei-normatiiviset, kielteiset, yksilön oman kontrollin ulkopuolella olevat elämäntapahtumat: Keskenmeno/ei-toivottu raskaus (myös avio-/avopuolisolla/ tyttöystävällä), Puolison/poika-/tyttöystävän

pitkäaikainen poissaolo, Puoliso (myös avo-) menettänyt työpaikan, Läheisen vakava sairaus, Oma vakava sairaus tai tapaturma, Perheessä ongelmia alkoholin kanssa ja Läheisen kuolema. Käytimme tässä tutkimuksessa näistä summamuuttujista kahta muuttujaa: normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia kuvaavaa muuttujaa ja ei-normatiivisia, kielteisiä, mutta yksilön oman kontrollin alaisia elämäntapahtumia kuvaavaa muuttujaa.

2.2.2. Mittaus 2.

Strategiat. Osallistujat täyttivät jälleen SAQ:n. Cronbachin alpha reliabiliteetit SAQ:n alaskaaloille olivat onnistumisennakointi .72, tehtävää välttelevä käyttäytyminen .76, sosiaalisen tuen etsiminen .76 ja sosiaalinen vetäytyminen .85.

Elämäntapahtumat. Osallistujat vastasivat myös Life-event Checklist for Students:iin, LES.

Elämäntilanne. Elämäntilannetta arvioitiin WSQ:lla (Work Status Questionnaire).

Saadaksemme tietoa osallistujien aiemmasta ja nykyisestä työtilanteesta heitä pyydettiin täyttämään WSQ. Tässä kyselylomakkeessa osallistujilta tiedusteltiin heidän nykyisestä työtilanteestaan kuudella väittämällä (kyllä = 1, ei = 0). (1) Olen palkkatyössä, (2) Olen yrittäjä, (3) Olen opiskelija, (4) Olen työtön, (5) Olen kotiäiti/isä, (6) Olen varusmies/siviilipalveluksessa. WSQ:n vastausten perusteella muodostettiin seuraavat dikotomisiet elämäntilannemuuttujat: 1) töissä (sisältäen vastaajat, jotka ovat palkkatyössä tai yrittäjiä), 2) muu elämäntilanne (sisältäen vastaajat, jotka ovat joko opiskelijoita, kokopäivätoimisesti kotona tai asevelvollisuutta suorittamassa) ja 3) työtön (sisältäen vastaajat, jotka ovat työttömiä).

2.2.3. Mittaus 3.

Tällä mittauskerralla osallistujat täyttivät SAQ:n, LES:n ja WSQ:n. Cronbachin alpha reliabiliteetit SAQ:n alaskaaloille olivat: onnistumisennakointi .60, tehtävää välttelevä käyttäytyminen .82, sosiaalisen tuen etsiminen .68 ja sosiaalinen vetäytyminen .85.

2.2.4. Mittaus 4.

Jälleen kerran osallistujat täyttivät SAQ:n, LES:n ja WSQ:n. Tällä mittauskerralla SAQ tehtiin kuitenkin supistettuna versiona, josta sosiaalisia strategioita mittaavat väittämät oli jätetty kokonaan pois. Kysytyjä väittämiä oli siis kymmenen ja alaskaaloja kaksi: onnistumisennakointi ja tehtävää välttelevä käyttäytyminen. Cronbachin alpha reliabiliteetit näille alaskaaloille olivat .76 ja .76.

3. TULOKSET

3.1. Suoritusstrategioiden vaikutus elämäntilanteeseen

Ensimmäisenä tutkimusongelmana oli, missä määrin tiettyjen suoritusstrategioiden käyttö ennustaa tulevaa elämäntilannetta. Tutkiakseni sitä, missä määrin nuorten aikuisten suoritusstrategiat mittauskerralla 1. ennustivat heidän elämäntilannettaan mittauskerralla 2., suoritettiin kolme hierarkista logistista regressioanalyysiä kaikille elämäntilannemuuttujille ja molemmille sukupuolille erikseen.

Tulokset osoittivat naisten kohdalla, että onnistumisennakointi suoritustilanteessa mittauskerralla 1. vaikutti ennusteeseen työttömänä olemisesta 2. mittauskerralla ($\chi^2=8,29$, $p<.05$; $R = -.22$, $B = -1.75$, $Wald = 6.48$, $p<.05$): osallistujat, jotka eivät ennakoineet onnistumistansa suoritustilanteessa, päätyivät muita todennäköisemmin työttömiksi opiskelunsa lopetettuaan. Miehillä tällaista yhteyttä ei esiintynyt. Suoritusstrategiat eivät myöskään selittäneet muita elämäntilanteita.

Seuraavaksi tutkittiin, missä määrin 2. mittauskerran tietty elämäntilanne ja suoritusstrategiat selittävät 3. mittauskerran elämäntilannetta. Tämän selvittämiseksi suoritettiin kolme hierarkista logistista regressioanalyysiä kaikille elämäntilannemuuttujille ja kummallekin sukupuolelle erikseen. Näissä analyyseissä riippumattomat muuttujat lisättiin malleihin kahdessa eri askelmassa: (1) elämäntilanne 2. mittauskerralla ja (2) suoritusstrategiat 2. mittauskerralla.

Tulokset osoittivat, että kaikki elämäntilanteet olivat pysyviä mittauskerralta 2. mittauskerralle 3. Tämä tulos koski sekä naisia (työtön, $\chi^2=4.82$, $p<.05$; $R=.23$, $B=1.72$, $Wald=5.31$, $p<.05$; työssä, $\chi^2=5.74$, $p<.05$; $R=.20$, $B=1.31$, $Wald=5.87$, $p<.05$; muu elämäntilanne, $\chi^2=21.04$, $p<.001$; $R=.38$, $B=2.38$, $Wald=18.57$, $p<.001$) että miehiä (työtön, $\chi^2=4.01$, $p<.05$; $R=.20$, $B=1.58$, $Wald=4.31$, $p<.05$; työssä, $\chi^2=31.67$, $p<.001$; $R=.40$, $B=4.14$, $Wald=14.53$, $p<.001$; muu elämäntilanne, $\chi^2=20.10$, $p<.001$; $R=.44$, $B=2.83$, $Wald=16.62$, $p<.001$).

Naisilla onnistumisennakointi suoritustilanteissa 2. mittauskerralla nousi merkittäväksi selittäjäksi työttömyyden osalta 3. mittauskerralla ($\chi^2=10.12$, $p<.01$;

$R=-.29$, $B=-3.19$, $Wald=7.01$, $p<.01$): onnistumisennakoinnin vähäinen käyttö suoritusstrategiana lisäsi työttömäksi ajautumisen todennäköisyyttä.

Lisäksi naisten onnistumisennakointi suoritustilanteissa 2. mittauskerralla ennusti myös muussa elämäntilanteessa olemista 3. mittauskerralla ($\chi^2=3.93$, p ns.; $R=-.12$, $B=1.44$, $Wald=3.38$, $p<.10$). Tulosta analysoitaessa selvitettiin vielä tarkemmin, mikä muu elämäntilanne -summamuuttujan elämäntilanteista aiheutti tilastollisen merkitsevyyden. Tulos osoitti, että onnistumisennakointi 2. mittauskerralla selitti nimiminaan opiskelijana olemista 3. mittauskerralla ($\chi^2=5.15$, $p<.10$; $R=-.17$, $B=1.81$, $Wald=4.52$, $p<.05$): onnistumisennakointi suoritustilanteissa lisäsi todennäköisyyttä opiskelijana olemisesta. Miehillä näitä yhteyksiä ei ilmennyt.

Seuraavaksi selvitettiin, missä määrin 3. mittauskerran tietty elämäntilanne ja suoritusstrategiat selittävät 4. mittauskerran elämäntilannetta. Kolme hierarkista logistista regressioanalyysiä suoritettiin kaikille elämäntilannemuuttujille ja kummallekin sukupuolelle erikseen. Näissä analyyseissä riippumattomat muuttujat lisättiin malleihin kahdessa eri askelmassa: (1) elämäntilanne 3. mittauskerralla ja (2) suoritusstrategiat 3. mittauskerralla.

Tulokset osoittivat, että työssäkäynti ja muu elämäntilanne olivat pysyviä 3. mittauskerralla 4. mittauskerralle. Tämä tulos koski sekä naisia että miehiä (naiset työssä, $\chi^2=10.46$, $p<.001$; $R=.34$, $B=2.17$, $Wald=10.53$, $p<.001$; naiset muu elämäntilanne, $\chi^2=13.01$, $p<.001$; $R=.28$, $B=2.16$, $Wald=9.71$, $p<.01$; miehet työssä, $\chi^2=17.90$, $p<.001$; $R=.47$, $B=3.12$, $Wald=15.11$, $p<.001$; miehet muu elämäntilanne, $\chi^2=11.62$, $p<.001$; $R=.43$, $B=2.83$, $Wald=10.30$, $p<.01$). Työttömyyden osalta tällaista pysyvyyttä ei ilmennyt.

Naisilla molemmat suoritusstrategiat mittauskerralla 3. ennustivat työssäkäyntiä mittauskerralla 4. (onnistumisennakointi, $\chi^2=9.20$, $p<.01$; $R=-.27$, $B=-2.92$, $Wald=6.82$, $p<.01$; aktiivinen vetäytyminen, $\chi^2=9.20$, $p<.01$; $R=-.23$, $B=-2.00$, $Wald=5.53$, $p<.05$): mitä vähemmän onnistumisennakointia ja aktiivista vetäytymistä suoritustilanteissa ilmeni, sitä todennäköisemmin naiset olivat töissä.

3.2. Elämäntilanteen vaikutus suoritusstrategioihin

Toisena tutkimusongelmana selvitettiin, miten erilaiset elämäntilanteet ennustivat myöhempiä suoritusstrategioita. Ensimmäiseksi tutkittiin suoritusstrategioiden mittauskerralla 1. ja elämäntilanteiden mittauskerralla 2. vaikutusta 2. mittauskerran suoritusstrategioihin. Tämän selvittämiseksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä molemmille suoritusstrategioille ja kummallekin sukupuolelle erikseen. Näissä analyyseissä riippumattomat muuttujat lisättiin malliin kahdella eri askelmalla: (1) tietty suoritusstrategia 1. mittauskerralla ja (2) elämäntilanteet 2. mittauskerralla.

Tulokset osoittivat, että sekä naisilla että miehillä molemmat suoritusstrategia ovat pysyviä 1. mittauskerralta 2. mittauskerralle. Ainoa tämän lisäksi esille nouseva tulos (taulukko 1) oli se, että naisten kohdalla muu elämäntilanne 2. mittauskerralla selitti aktiivista vetäytymistä suoritusstrategiassa 2. mittauskerralla. Lähempi tarkastelu osoitti, että aktiivista vetäytymistä selittävä muu elämäntilanne oli opiskelu ($\beta = .183$, $p < .01$; $r = .226$, $p < .05$; $\Delta R^2 = .04$, $p < .05$): naisten opiskelijana oleminen lisäsi taipumusta käyttää aktiivista vetäytymistä suoritusstrategiana. Miehillä tällaista yhteyttä ei ilmennyt.

TAULUKKO 1. Hierarkinen regressioanalyysi: Naisten suoritusstrategiat 2. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Onnistumisennakointi			Aktiivinen vetäytyminen		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Suoritusstrategiat 1. mittauksella	.59***	.59***	.35***	.66***	.66***	.44***
2. Elämäntilanne 2. mittauksella			.02			.03
työssä	-.03	.04		-.01	-.15	
muu elämäntilanne	.06	-.04		.15 ⁺	.18 ⁺	
työtön	.10	-.05		.03	.10	

⁺ $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Seuraavaksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä, joilla tutkittiin 2. mittauskerran suoritusstrategioiden ja 3. mittauskerran elämäntilanteen vaikutusta suoritusstrategioihin 3. mittauskerralla. Analyysit tehtiin molemmille suoritusstrategioille ja kummallekin sukupuolelle erikseen.

Tulokset osoittivat, että molemmat suoritusstrategiat olivat pysyviä 2. mittauskerralta kolmannelle sekä naisilla että miehillä. Lisäksi miehillä (taulukko 2) muu elämäntilanne 3. mittauskerralla selitti jossain määrin aktiivista vetäytymistä suoritusstrategioissa 3. mittauskerralla. Tarkempi selvitys osoitti, että muu elämäntilanne -summamuuttujan osamuuttujista opiskelu aiheutti tilastollisen merkitsevyyden. Opiskelijana oleminen ennusti aktiivista vetäytymistä ($\beta = .163$, $p < .05$; $r = .175$, p ns.; $\Delta R^2 = .06$, $p < .05$): opiskelijana oleminen lisäsi todennäköisyyttä käyttää aktiivista vetäytymistä suoritusstrategioissa. Naisilla ei tällaisia vaikutuksia ilmennyt.

TAULUKKO 2. Hierarkinen regressioanalyysi: Miesten suoritusstrategiat 3. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttajat	Onnistumisennakointi			Aktiivinen vetäytyminen		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Suoritusstrategiat 2. mittauksella	.43***	.43***	.19**	.73***	.73***	.54***
2. Elämäntilanne 3. mittauksella			.01			.05 ⁺
työssä	.10	.08		.09	-.23	
muu elämäntilanne	.10	-.02		.27*	.20 ⁺	
työtön	.05	-.04		.03	.17	

+ $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Viimeiseksi selvitetiin vielä, missä määrin 3. mittauskerran suoritusstrategiat ja 4. mittauskerran elämäntilanne ennustivat suoritusstrategioita 4. mittauskerralla. Tämän tutkimiseksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä molemmille suoritusstrategioille erikseen. Analyysit tehtiin erikseen myös kummallekin sukupuolelle.

Tulokset osoittivat, että molemmat suoritusstrategiat olivat pysyviä myös 3. mittauskerralta 4. mittauskerralle. Lisäksi ilmeni (taulukko 3 ja taulukko 4), että työttömyys 4. mittauskerralla nousi 4. mittauskerran molempien suoritusstrategioiden selittäjäksi. Työttömyys vähensi taipumusta käyttää onnistumisennakointia suoritus tilanteissa. Aktiivisen vetäytymisen kohdalla tilanne oli päinvastainen: työttömyys lisäsi todennäköisyyttä käyttää aktiivista vetäytymistä suoritusstrategiana. Nämä tulokset olivat sekä naisilla että miehillä yhdensuuntaiset.

TAULUKKO 3. Hierarkinen regressioanalyysi: Naisten suoritusstrategiat 4. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Onnistumisennakointi			Aktiivinen vetäytyminen		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Suoritusstrategiat 3. mittauksella	.80***	.80***	.63***	.67***	.67***	.44***
2. Elämäntilanne 4. mittauksella			.04 ⁺			.06 ⁺
työssä	.01	-.04		.07	-.10	
muu elämäntilanne	.06	.12		-.00	-.04	
työtön	-.20*	-.34**		.25*	.37**	

+ p<.10; * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

TAULUKKO 4. Hierarkinen regressioanalyysi: Miesten suoritusstrategiat 4. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Onnistumisennakointi			Aktiivinen vetäytyminen		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Suoritusstrategiat 3. mittauksella	.64***	.64***	.41***	.63***	.63***	.40***
2. Elämäntilanne 4. mittauksella			.12*			.06
työssä	-.26	.27		.23	-.20	
muu elämäntilanne	-.28	-.12		.01	-.11	
työtön	-.44*	-.37**		.35 ⁺	.38**	

+ p<.10; * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

3.3. Sosiaalisten strategioiden vaikutus elämäntapahtumiin

Kolmantena tutkimusongelmana oli, miten tiettyjen sosiaalisten strategioiden käyttö ennustaa tulevia elämäntapahtumia. Ensimmäiseksi selvitettiin, missä määrin 1. mittauskerran sosiaaliset strategiat ennustavat 2. mittauskerran elämäntapahtumia. Tämän tutkimiseksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä molemmille elämäntapahtumamuuttujille ja kummallekin sukupuolelle erikseen.

Tulokset (taulukko 5) osoittivat, että 1. mittauskerralla miehillä sosiaalisista strategioista sosiaalinen vetäytyminen ennusti normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia 2. mittauskerralla: mitä vetäytyvämmiin miehet käyttäytyivät sosiaalisissa tilanteissa, sitä suuremmalla todennäköisyydellä he kohtasivat normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia. Naisilla tätä yhteyttä ei ilmennyt.

TAULUKKO 5. Hierarkinen regressioanalyysi: Miesten elämäntapahtumat 2. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Sosiaaliset, normatiiviset			Kontrolloitavat, ei-normatiiviset		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Sosiaaliset strategiat			.06*			.02
1. mittauksella						
tuen etsiminen	.08	.04		.02	.04	
vetäytyminen	.24*	.23*		-.12	-.13	

+ $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Seuraavaksi selvitettiin, missä määrin 2. mittauskerran sosiaaliset strategiat ennustivat 3. mittauskerran elämäntapahtumia. Tämän selvittämiseksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä jälleen molemmille elämäntapahtumamuuttujille erikseen. Analyysit tehtiin myös kummallekin sukupuolelle erikseen.

Tulokset (taulukko 6) osoittivat, että ainoa yksittäisvaikutus ennustavuudessa löytyi miesten kohdalla. Sosiaalinen vetäytyminen 2. mittauskerralla selitti

normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia 3. mittauskerralla: mitä vähemmän osallistujat olivat taipuvaisia vetäytymään sosiaalisissa tilanteissa, sitä todennäköisemmin he kohtasivat normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia. Muita yhteyksiä 2. mittauksen sosiaalisten strategioiden ja 3. mittauksen sosiaalisten elämäntapahtumien välillä ei ilmennyt.

TAULUKKO 6. Hierarkkinen regressioanalyysi: Miesten elämäntapahtumat 3. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Sosiaaliset, normatiiviset			Kontrolloitavat, ei-normatiiviset		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1.Sosiaaliset strategiat 2.mittauksella			.09*			.01
tuen etsiminen	.05	.11		.07	.07	
vetäytyminen	-.29*	-.30**		-.03	-.04	

+ $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Seuraavaksi tutkittiin vielä, missä määrin 3. mittauskerran sosiaaliset strategiat vaikuttavat 4. mittauskerran elämäntapahtumiin. Tämän selvittämiseksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä molemmille elämäntapahtumamuuttujille ja kummallekin sukupuolelle erikseen.

Tulokset (taulukko 7) osoittivat, että sosiaalisista strategioista 3. mittauskerralla sosiaalinen vetäytyminen ennusti naisilla normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia 4. mittauskerralla: vetäytyminen sosiaalisena strategiana vähensi tulevien normatiivisten, sosiaalisten elämäntapahtumien esiintyvyyttä. Miehillä puolestaan (taulukko 8) sosiaalisen tuen etsintä ennusti kielteisiä, ei-normatiivisia, kontrolloitavia elämäntapahtumia: mitä enemmän yksilö haki tukea sosiaalisissa tilanteissa, sitä todennäköisemmin hän kohtasi omien kontrollointimahdollisuuksiensa rajoissa olevia ei-normatiivisia elämäntapahtumia.

TAULUKKO 7. Hierarkinen regressioanalyysi: Naisten elämäntapahtumat 4. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Sosiaaliset, normatiiviset			Kontrolloitavat, ei-normatiiviset		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Sosiaaliset strategiat			.06 ⁺			.01
3. mittauksella						
tuen etsiminen	.01	.05		.02	.00	
vetäytyminen	-.24*	-.24*		.12	.12	

+ p<.10; * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

TAULUKKO 8. Hierarkinen regressioanalyysi: Miesten elämäntapahtumat 4. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Sosiaaliset, normatiiviset			Kontrolloitavat, ei-normatiiviset		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Sosiaaliset strategiat			.00			.06
3. mittauksella						
tuen etsiminen	.03	.03		.24 ⁺	.23*	
vetäytyminen	.00	-.01		.00	-.06	

+ p<.10; * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

3.4. Elämäntapahtumien vaikutus sosiaalisiin strategioihin

Neljäntenä tutkimusongelmana selvitettiin, missä määrin erilaiset elämäntapahtumat ennustavat yksilöiden tulevia sosiaalisia strategioita. Ensimmäiseksi selvitettiin sitä, missä määrin elämäntapahtumat 1. mittauskerralla selittivät sosiaalisia strategioita 2. mittauskerralla. Tämän tutkimiseksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä molemmille sosiaalisille strategioille ja kummallekin sukupuolelle erikseen. Näissä

analyyseissä riippumattomat muuttujat lisättiin malliin kolmella askelmalla: (1) tietty sosiaalinen strategia 1. mittauskerralla, (2) elämäntapahtumat 1. mittauskerralla ja (3) elämäntapahtumat 2. mittauskerralla.

Tulokset osoittivat, että molemmat sosiaaliset strategiat olivat pysyviä 1. mittauksesta 2. mittaukseen sekä naisilla että miehillä. Lisäksi miehillä (taulukko 9) normatiiviset, sosiaaliset elämäntapahtumat 1. ja 2. mittauksella ennustivat sosiaalisen tuen etsimistä 2. mittauskerralla: mitä enemmän normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia osallistujat olivat kohdanneet, sitä enemmän he hakivat tukea sosiaalisissa tilanteissa. Miesten kohdalla (taulukko 9) ilmeni myös yhteyksiä kielteisten, ei-normatiivisten, mutta kontrolloitavien elämäntapahtumien ja sosiaalisen vetäytymisen välillä. Vähäiset kielteiset, ei-normatiiviset elämäntapahtumat näyttivät ennustavan vetäytymistä sosiaalisissa tilanteissa. Naisilla tällaisia yhteyksiä ei esiintynyt.

TAULUKKO 9. Hierarkinen regressioanalyysi: Miesten sosiaaliset strategiat 2. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Sosiaalisen tuen etsintä			Sosiaalinen vetäytyminen		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Sosiaaliset strategiat 1. mittauksella	.60***	.60***	.37***	.83***	.83***	.68***
2. Elämäntapahtumat 1. mittauksella			.06**			.00
sosiaaliset, normatiiviset	.26**	.35**		.02	-.00	
kontrolloitavat, ei-normatiiviset	-.03	.06		.04	.04	
3. Elämäntapahtumat 2. mittauksella			.02			.01
sosiaaliset, normatiiviset	.14 ⁺	.18 ⁺		-.01	.19	
kontrolloitavat, ei-normatiiviset	.05	.09		-.12*	-.22*	

+ p<.10; * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

Seuraavaksi selvitettiin, missä määrin 2. mittauskerran elämäntapahtumat ennustivat sosiaalisia strategioita 3. mittauskerralla. Tämän tutkimiseksi suoritettiin kaksi hierarkista regressioanalyysiä molemmille sosiaalisille strategioille erikseen.

Analyysit tehtiin myös kummallekin sukupuolelle erikseen. Näissä analyyseissä riippumattomat muuttujat lisättiin malliin kolmella askelmalla: (1) tietty sosiaalinen strategia 2. mittauskerralla, (2) elämäntapahtumat 2. mittauskerralla ja (3) elämäntapahtumat 3. mittauskerralla.

Tulokset osoittivat, että kummankin sukupuolen osalta molemmat sosiaaliset strategiat olivat pysyviä 2. mittauksesta 3. mittaukseen. Tämän lisäksi naisilla (taulukko 10) 2. mittauksen sosiaaliset, normatiiviset elämäntapahtumat ennustivat 3. mittauksen sosiaalista vetäytymistä. Osallistujien vähäiset kokemukset sosiaalisista, normatiivisista elämäntapahtumista lisäsivät heidän vetäytyneisyyttään sosiaalisissa tilanteissa. Miehillä tällaisia yhteyksiä ei ilmennyt.

TAULUKKO 10. Hierarkinen regressioanalyysi: Naisten sosiaaliset strategiat 3. mittauskerralla.

Riippumattomat muuttujat	Sosiaalisen tuen etsintä			Sosiaalinen vetäytyminen		
	Beta	r	ΔR^2	Beta	r	ΔR^2
1. Sosiaaliset strategiat	.72***	.72***	.51***	.82***	.82***	.67***
1. mittauksella						
2. Elämäntapahtumat			.01			.02
1. mittauksella						
sosiaaliset, normatiiviset	.01	.11		-.12*	-.16 ⁺	
kontrolloitavat,	.08	-.03		.03	-.07	
ei-normatiiviset						
3. Elämäntapahtumat			.02			.02
2. mittauksella						
sosiaaliset, normatiiviset	.07	.07		.04	.06	
kontrolloitavat,	.13	.15		.13*	.07	
ei-normatiiviset						

+ $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

4. POHDINTA

Tutkimukseen osallistuneet nuoret aikuiset kävivät seurantajakson aikana läpi siirtymän tutusta ja turvallisesta opiskeluympäristöstä työelämään. Siirtymän aikana he joutuivat työskentelemään uusien – tai vanhojen elämäntehtävien kanssa uudesta näkökulmasta. Selviytyäkseen tällaisista uusista haasteista ihmiset soveltavat ajattelu- ja toimintastrategioitaan (Cantor, 1990). Tulokset osoittivat, että nuorten aikuisten käyttämät ajattelu- ja toimintastrategiat olivat yhteydessä heidän elämänselityksensä. Myös erilaiset elämäntilanteet ja elämäntapahtumat ennustivat nuorten aikuisten ajattelu- ja toimintastrategioita. Yksilöiden käyttämät suoritusstrategiat selittivät tulevia elämäntilanteita. Myös sosiaalisissa tilanteissa ajattelu- ja toimintastrategiat näyttivät ennustavan nuorten aikuisten elämäntapahtumia. Yksilön kohtaamat elämäntapahtumat taas vaikuttivat strategioihin, joita hän käytti tulevissa sosiaalisissa tilanteissa.

4.1. Suoritusstrategioiden ja elämäntilanteiden yhteydet

Tulokset osoittivat, että suoritusstrategiat selittivät naisten työttömyyttä. Strategioista erityisesti onnistumisennakointi oli yhteydessä työttömyyteen: mitä vähemmän onnistumista suoritusstrategioissa ennakoitiin, sitä todennäköisemmin päädyttiin työttömäksi. Tämä tulos on samansuuntainen Nurmen ja Pulkisen (1999) tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan työttömyys vaikutti naisten, muttei miesten myöhempien strategioiden käyttöön. Viimeaikaiset tutkimukset osoittavatkin, että vastoin yleistä näkemystä naiset eivät selviä työttömyydestä paremmin kuin miehet (Baruch, Biener & Barnett, 1987; Ensminger & Celentano, 1990). On todettu, että naisten elämänselitys on epäjatkuvaampi kuin miesten, eivätkä naisten elämäntapahtumat seuraa toisiaan yhtä kaavamaisessa järjestyksessä. Samanlailla myös naisten työurien on todettu olevan epävakaita kuin miehillä (Rönkä,

Ohranen & Kokko, 1996). Selitykseksi työttömyyden voimakkaalle vaikutukselle naisiin Nurmi ja Pulkkinen (1999) ehdottavat epävakauden ja epäjatkuvuuden aiheuttamaa erityistä herkkyyttä työttömyyden aiheuttamille katkoksille työurissa. Strategiat eivät vaikuttaneet työttömyyteen enää viimeisessä tutkimusvaiheessa. Myös tälle tulokselle löytyy selitys Nurmen ja Pulkkinen (1999) näkemyksistä. Suomessa vaikutti vielä tutkimuksen aikaisempien vaiheiden aikana syvä lama, joka vaikutti voimakkaasti erityisesti naisten työuriin (Rönkä ym., 1996). On mahdollista, että tämä historialliseen aikakauteen sidottu yhteiskunnallinen tapahtuma onkin saadun tuloksen, strategioiden ja naisten työttömyyden välisen yhteyden taustalla.

Tulosten mukaan työttömyys vaikutti nuorten aikuisten myöhempisiin suoritusstrategioihin viimeisessä tutkimusvaiheessa: työttömyys heikensi yksilöiden uskoa onnistumiseensa suoritus tilanteissa. Toisaalta työttömänä oleminen lisäsi myös yksilöiden taipumusta vetäytyä suoritus tilanteissa. Suoritusstrategioiden yhteys työttömyyteen on samansuuntainen aiempien tutkimusten kanssa.

Epäonnistumisennakointi ja aktiivinen vetäytyminen suoritus tilanteissa on liitetty tehtävää välttelevään toimintaan (Abramson ym., 1979). Tehtävää välttelevien strategioiden on puolestaan todettu olevan yhteydessä työttömyyteen (Nurmi, Salmela-Aro, Anttonen & Kinnunen, 1992; Nurmi ym., 1994). Lisäksi Nurmi ja Pulkkinen (1999) ovat todenneet, että ongelmat työhön ja uraan liittyvien transitioiden läpikäynnissä vaikuttavat yksilön taipumukseen käyttää tehtävää vältteleviä strategioita myöhemmin elämässään. Se että tämä yhteys ilmeni vain viimeisessä tutkimusvaiheessa, saattaa johtua yleisen työtilanteen paranemisesta maassamme 1990-luvun lopulla, jolloin myös viimeinen tutkimusvaihe suoritettiin. Työttömien määrä koko aineistossa on vähentynyt tasaisesti kohti tutkimuksen viimeisiä vaiheita (2.mittauksella 34 työtöntä, 3.mittauksella 20 työtöntä ja 4.mittauksella 12 työtöntä). Saattaakin olla, että aikaisemmin, tutkimuksen alkuvaiheessa, työttömyyden vielä ollessa massailmiö, todennäköisyys jäädä työttömäksi oli suurempi eikä yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet olleet merkittävässä asemassa. Vasta, kun työttömien kokonaismäärä vähentyy, työttömäksi ajautumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi nousevat yksilöön liittyvät tekijät, kuten ajattelu- ja toimintastrategiat.

Tulokset osoittivat opiskelun elämäntilanteena ennustavan sekä naisten että miesten aktiivista vetäytymistä suoritus kontekstissa. Monet opiskelijat vielä opiskeluaikana pohtivat aktiivisesti alavalintaansa, kokeilevat erilaisia suuntautumisvaihtoehtoja ja punnitsevat tulevaisuuden valintojaan. Marcian (1980)

määrittelemistä nuoruuden identiteetin kehitysvaiheista moratoriovaihe kuvaa parhaiten itseään etsivää opiskelijaa, joka aktiivisesti työstää tulevaisuudensuunnitelmiaan niihin kuitenkin vielä sitoutumatta. Moratorioon tyypillisesti liittyvä minäkeskeisyys ja itsensä pohdiskelu saattavatkin selittää sitä, että opiskelijat vetäytyvät aktiivista osallistumista ja toimintaa vaativissa suoritustilanteissa.

Toisaalta tulokset osoittivat, että naisilla onnistumisennakointi selitti opiskelijana olemista. Tämä yhteys ilmeni kuitenkin vasta toisen ja kolmannen tutkimusvaiheen välillä, jolloin osallistujat ovat jo voineet olla mukana työelämässä. Tässä tapauksessa selityksenä saattaisi olla tietoinen valinta siirtyä uuteen elämäntilanteeseen ja siihen tarvittava usko omaiin kykyihin ja mahdollisuuteen onnistua. Uskon omaan onnistumiseen on todettu liittyvän vahvasti tehtäväorientoituneisiin strategioihin (Norem & Cantor, 1986a). Näiden tehtäväorientoituneiden strategioiden onkin aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan yhteydessä ihmisten oma-aloitteisiin siirtymiin (Nurmi & Pulkkinen, 1999). Nurmen ja Pulkkinen (1999) mukaan erityisesti naisten itse luomat transitiot, kuten siirtyminen opiskelemaan, muutto tai työpaikan vaihtaminen, vaikuttavat tehtäväorientoituneiden suoritusstrategioiden lisääntyvään käyttöön. Toinen mahdollinen selitys naisten opiskelijaksi siirtymiseen saattaa liittyä yhteiskuntamme työllisyystilanteeseen. Toinen ja kolmas tutkimusvaihe nimittäin osuivat maassamme valinneen syvän taloudellisen laman vaikeimpiin aikoihin työllisyysvaikutusten osalta. Röngän ym. (1996) mukaan lama vaikutti naisten työhön epävakauttavasti, mikä puolestaan saattoi vaikuttaa siihen, että naiset siirtyivät miehiä huomattavasti useammin takaisin opiskelemaan.

Tulokset osoittivat myös, että naisten molemmat suoritusstrategiat, sekä onnistumisennakointi että aktiivinen vetäytyminen, olivat yhteydessä työssä käyntiin viimeisessä tutkimusvaiheessa. Se, ettei yksilö käyttäydy vetäytyvästi suoritustilanteessa, on luonnollisesti yhteydessä hänen mahdollisuuksiinsa työllistyä. Ristiriitaista tässä tuloksessa oli kuitenkin se, että myös epäonnistumisennakointi suoritustilanteessa lisäsi todennäköisyyttä olla mukana työelämässä. Tämä saattaa kuitenkin jälleen selittyä työmarkkinatilanteen parantumisella viimeisessä tutkimusvaiheessa. Erityisesti koulutettujen nuorten aikuisten, myös naisten, työtilanne saattaakin olla niin hyvä, ettei yksilön käyttämällä suoritusstrategioilla ole enää suurta vaikutusta työllistymiseen. Toinen mahdollinen selitys liittyy itse strategiaan, jota yksilö käyttää. Ne jotka eivät usko onnistuvansa suoritustilanteessa, mutta pääsevät kuitenkin mukaan työelämään, saattavatkin olla defensiivisiä

pessimistejä (Norem & Cantor, 1986b). Defensiiviselle pessimismille on tyypillistä alhaisten odotuksien ja tavoitteiden asettaminen ennen suoritusta. Nämä kielteiset odotukset eivät kuitenkaan toimi itseään toteuttavina profetioina vaan defensiivisen pessimismin käyttö suoritusstrategiana johtaa usein positiiviseen lopputulokseen. Tässä tapauksessa työelämässä mukana olemiseen.

Elämäntilanteina työssä oleminen ja opiskelu osoittautuivat pysyviksi koko tutkimuksen ajan. Työttömyys esiintyi pysyvänä vielä toisesta tutkimusvaiheesta kolmanteen tutkimusvaiheeseen, mutta ei enää viimeisessä vaiheessa. Kuten edellä on jo useamman kerran tullut esille, tutkimuksen alkuvaiheet suoritettiin lamakauden ja laajan työttömyyden aikana. Työttömyys oli vielä silloin pysyvä uhka. Tutkimuksen viimeisessä vaiheessa Suomessa vaikutti jo taloudellinen nousukausi ja työttömien määrä laski huomattavasti. Työllisyyden parantuminen voidaan havaita myös tämän tutkimuksen tuloksista.

4.2. Sosiaalisten strategioiden ja elämäntapahtumien yhteydet

Myös sosiaaliset strategiat vaikuttivat nuorten aikuisten elämäntapahtumiin. Tulokset osoittivat, että elämäntapahtumat ja yksilöiden sosiaalisissa tilanteissa käyttämät strategiat olivat yhteydessä toisiinsa. Naisilla nämä yhteydet olivat selkeämpiä ja yksiselitteisempiä kuin miehillä. Naisten sosiaalinen vetäytyminen vähensi todennäköisyyttä kohdata normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia. Toisaalta elämäntapahtumat ennakoivat samansuuntaisesti strategioita sosiaalisissa tilanteissa: mitä vähemmän yksilöllä oli sosiaalisia, normatiivisia elämäntapahtumia, sitä sosiaalisesti vetäytyvämmän hän käyttäytyi. Tällaisia normatiivisia, sosiaalisia elämäntapahtumia olivat muun muassa kihlautuminen ja naimisiinmeno. Lisäksi elämäntapahtumat, joihin yksilöllä on oma vaikutusmahdollisuus, mutta jotka eivät ole normatiivisia, lisäsivät vetäytymistä sosiaalisista tilanteista. Ei-normatiivisia, mutta kuitenkin yksilön oman kontrollin alaisia elämäntapahtumia olivat muun muassa avioero ja vakava konflikti parisuhteessa. Omista yrityksistä huolimatta useiden tällaisten elämäntapahtumien kohtaaminen saattaa aiheuttaa itsetunnon

heikkenemistä ja tunteita omien sosiaalisten taitojen ja sosiaalisten ongelmanratkaisukykyjen heikkoudesta. Tällaiset tuntemukset saattavat vaikuttaa myöhempien ajattelu- ja toimintastrategioiden valintaan sosiaalisissa tilanteissa. Naisten sosiaalisten strategioiden ja elämäntapahtumien väliset yhteydet ovat samansuuntaisia aiempien tutkimusten kanssa. Muun muassa Eronen ym. (1997) totesivat, että aktiivisen, suunnittelusuuntautuneen sosiaalisen strategian on todettu olevan yhteydessä positiivisiin elämäntapahtumiin.

Lisäksi nämä havainnot naisten sosiaalisten strategioiden ja elämäntapahtumien välisistä yhteyksistä, ja siitä miten ne esiintyvät uudelleen eri tutkimusvaiheissa, tukevat aikaisempia tutkimustuloksia. Kognitiivisten ajattelu- ja toimintastrategioiden ja niiden käytön seurausten on todettu muodostavan kumulatiivisia syklejä, joissa yksilö käyttää samoja strategioita uudelleen tietyissä ympäristöissä (Cantor, 1990; Nurmi ym., 1994; Eronen ym., 1997).

Miesten sosiaalisten strategioiden vaikutukset heidän elämäntapahtumiinsa olivat hieman ristiriitaisempia ja moniselitteisimpiä. Tulokset osoittivat, että toisessa tutkimusvaiheessa sosiaalisissa tilanteissa vetäytyvämmän käyttäytyvät yksilöt kohtasivat useammin sosiaalisia, normatiivisia elämäntapahtumia. Kolmannessa tutkimusvaiheessa osoittautui, että sosiaalisesti vetäytyvämmät yksilöt kohtasivat vähemmän sosiaalisia, normatiivisia elämäntapahtumia. Tälle tulosten erisuuntaisuudelle eri tutkimusvaiheissa saattaa löytyä selitys elämäntapahtumien sisällöstä. Sosiaaliin, normatiivisiin elämäntapahtumiin kuuluu itsenäistymiseen (esimerkiksi muutto pois kotoa), parisuhteeseen (esimerkiksi kihlautuminen) ja perheen perustamiseen (esimerkiksi oman lapsen saanti) liittyviä elämäntapahtumia. Vaikkakin ihmisten elämänkulku ei ole enää nykyään niin selkeä, yksimuotoinen ja tiettyihin ikävaiheisiin sidottu kuin aikaisempina vuosikymmeninä, monet etenevät kehitystehtävissään kaavamaisesti toisiaan seuraavassa järjestyksessä: ensin opiskelu ja ammatinvalinta ja vasta sitten perheen perustaminen. Onkin luonnollista, että varhaisen aikuisuuden kehitystehtävät, kuten kumppanin löytäminen ja perheen perustaminen eli tutkimuksen sosiaaliset, normatiiviset elämäntapahtumat, ajoittuvat valmistumisen jälkeen yksilön sosiaalisesta aktiivisuudesta riippumatta. Kun valmistumisesta on kulunut muutama vuosi aikaa, kuten kolmannessa tutkimusvaiheessa, ihmisten elämäntilanne on saattanut vakiintua. Silloin yksilöltä vaaditaan enemmän omaa aktiivisuutta uusien sosiaalisten elämäntapahtumien kohtaamiseksi. Toinen selitys sille, että vastavalmistuneet kohtasivat enemmän

sosiaalisia, normatiivisia elämäntapahtumia sosiaalisesta vetäytyneisyydestään huolimatta, saattaa liittyä alueeseen, jolla tutkimus suoritettiin. Tutkimuksen osallistujat opiskelivat pääkaupunkiseudulla, missä asunotilanne on melko huono ja asuntojen hinnat ovat korkeat. Koska keskiasteen opinnot kestävät vain kolme vuotta, voidaan olettaa, että suurehko osa tutkimukseen osallistuneista asui vielä opiskeluaikanaan vanhempiensa luona. Tällöin valmistumisen myötä he joutuivat kohtaamaan omasta sosiaalisesta aktiivisuudestaan riippumatta myös itsenäistymiseen liittyviä elämäntapahtumia, joita kuului tutkimuksen sosiaalisiin, normatiivisiin elämäntapahtumiin (esimerkiksi muutto pois kotoa).

Lisäksi miesten kohdalla sosiaalisen tuen etsintä ennusti oman kontrollin alaisia, kielteisiä, ei-normatiivisia tapahtumia. Näihin elämäntapahtumiin kuuluu muun muassa avioero, vakava konflikti parisuhteessa ja opiskelun keskeyttäminen. Kaikki nämä elämäntapahtumat ovat sellaisia, joita yksilö pystyy jossain määrin ennakoimaan. Onkin hyvin luonnollista, että yksilö yrittää hakea sosiaalista tukea näissä vaikeissa elämäntilanteissa. Tulosten mukaan sosiaalisen tuen hakemisesta huolimatta miehet kohtasivat kielteisiä, sosiaalisia elämäntapahtumia. Suomalaisessa kulttuurissa on tyypillistä taipumus vähätellä omia ongelmia ja haluttomuus vaivata muita ihmisiä omilla asioillaan. Erityisesti miesten on usein vaikeaa puhua omista asioistaan ja ongelmistaan muille ihmisille. Saattaakin olla, että omien ongelmien vakavuus havaitaan liian myöhään, joilloin myös sosiaalista tukea haetaan liian myöhään.

Tulosten mukaan miehillä vähäinen oman kontrollin alaisten, kielteisten, ei-normatiivisten elämäntapahtumien esiintyminen ennusti vetäytymistä sosiaalisissa tilanteissa. Tätä yhteyttä voi selittää se seikka, että nämä kontrolloitavat, ei-normatiiviset elämäntapahtumat liittyvät kuitenkin sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaalisiin elämäntapahtumiin (esimerkiksi seurustelun päättyminen tai vakava konflikti parisuhteessa). Ellei yksilöllä ole mitään sosiaalisia elämäntapahtumia, ei edes kielteisiä, saattaa olla, että hänen sosiaalisten suhteiden verkosto on kaiken kaikkiaan pieni. Aiemmissa tutkimuksissa onkin todettu, että tunne yksinäisyydestä ja vähäiset sosiaaliset suhteet, johtavat vetäytyvään ja epäaktiiviseen käyttäytymiseen tulevaisuudessa sosiaalisissa tilanteissa (esimerkiksi Nurmi & Salmela-Aro, 1997). Lisäksi sosiaalisissa tilanteissa vetäytymisen on todettu olevan yhteydessä yksinäisyyden kokemuksiin ja ongelmiin läheisissä ihmissuhteissa (Eronen ym., 1997; Nurmi ym., 1997).

Tulokset osoittivat myös, että miesten kohdalla useat positiiviset, sosiaaliset, normatiiviset elämäntapahtumat ennustivat taipumusta hakea sosiaalista tukea. Tämä oli miehillä ainoa tulos, joka noudatti aiempia oletuksia siitä, että useat sosiaaliset elämäntapahtumat viittaavat sosiaaliseen aktiivisuuteen ja ennustavat sosiaalisen tuen etsintää. Onkin luonnollista, että ihminen, joka käyttäytyy aktiivisesti sosiaalisissa tilanteissa pystyy hakemaan tukea muilta ihmisiltä sitä tarvitessaan.

Tulosten mukaan ajattelu- ja toimintastrategiat sekä suorituskontekstissa että sosiaalisissa tilanteissa olivat pysyviä koko neljän vuoden tutkimusjakson ja työelämän transiiovaiheen ajan. Tämä tulos tukee aikaisempia tutkimuksia. Eronen, Nurmi ja Salmela-Aro (1998) totesivat nuorten aikuisten suoritustrategioiden olevan suhteellisen pysyviä yliopistoon siirtymän aikana. Nurmi ja Salmela-Aro (1997) ovat myös osoittaneet samansuuntaisia tuloksia sosiaalisista strategioista. Nämä tulokset osoittavatkin, että ihmisten tavat toimia ja ajatella suorituskontekstissa ja sosiaalisissa tilanteissa näyttävät pysyvän suhteellisen samanlaisina transitiossa uuteen elämäntilanteeseen ja ympäristöön. Tämä pysyvyys osoittaa Erosen ym. (1998) ja Nurmen ja Salmela-Aron (1997) mukaan, että ajattelu- ja toimintastrategiat voidaan nähdä tärkeänä osana yksilön persoonallisuutta.

Tulokset osoittivat myös, että siinä, miten ajattelu- ja toimintastrategiat vaikuttavat ihmisten elämäntilanteeseen, on selkeitä sukupuolieroja. Ne ovatkin saman suuntaisia aiempien tutkimusten kanssa. Muun muassa Nurmi & Pulkkinen (1999) löysivät ilmeisiä sukupuolieroja siinä, miten elämäntapahtumat assosioituivat yksilöiden strategioiden käytön kanssa. Nurmi ym. (1997) puolestaan totesivat sosiaalisten strategioiden käytön vaikuttavan eri tavoin naisten ja miesten tulevaan sosiaaliseen elämäntilanteeseen.

4.3. Rajoitukset

Aikaisemmat ajattelu- ja toimintastrategiatutkimukset on suoritettu enimmäkseen yliopisto-opiskelijoilla. Tämän tutkimuksen osallistujat opiskelivat keskiasteen oppilaitoksissa. Tulosten tulkinnassa pitää olla varovainen, jos niitä yleistetään muuhun väestöön, sillä kyseessä on kuitenkin koulutettujen nuorten aikuisten populaatio. Tutkimuksen suorittamisen tarve muissa väestöryhmissä on ilmeinen.

Toinen seikka, joka voi rajoittaa tulosten tulkintaa, on itseraportointilomakkeen käyttö tutkimusmenetelmänä. Ajattelu- ja toimintastrategioiden käytön ei voida olettaa olevan täysin tietoinen prosessi, joten itseraportoituna ei kyetä kartoittamaan yksilön tiedostamatonta ja automaattista toimintaa. Tämän takia tutkimus tulisikin suorittaa myös observointimenetelmiä hyödyntäen, esimerkiksi käyttäen työtoverien tai elinkumppanien raportointeja.

Kolmanneksi rajoittavaksi tekijäksi nousee otoksen koko, joka tutkimuksen alussa oli kohtuullinen, mutta erityisesti eräät elämäntilannetta kuvaavat ryhmät jäivät viimeisissä tutkimusvaiheissa melko pieniksi. Lisäksi tutkimuksen tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että miesosallistujien määrä kahdella viimeisellä mittauskerralla oli naisten määrää jonkin verran pienempi.

Neljänneksi tulosten yleistettävyyttä rajoittaa se, että tutkimukseen osallistujat olivat siirtymässä opiskelemasta työelämään. Transitiotilanteen vaikutusta kognitiivisiin ajattelu- ja toimintastrategioihin tulisi tutkia myös muun tyyppisissä transitiokonteksteissa.

4.4. Johtopäätökset

Kaiken kaikkiaan tulokset osoittavat, että ajattelu- ja toimintastrategiat selittävät nuorten aikuisten elämäntilannetta. Elämäntilannetta ja ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet ilmenevät sekä suorituskonteksteissa että sosiaalisissa tilanteissa. Tulokset

osoittavat myös, että nuorten aikuisten elämäntilanteen ja ajattelu- ja toimintastrategioiden välisissä yhteyksissä on selkeitä sukupuolieroja.

Ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteyttä ihmisen elämäntilanteeseen on tutkittu melko vähän. Tämä tutkimus osoittaa, että kognitiivisten ajattelu- ja toimintastrategioiden tarkastelu on hedelmällinen lähestymistapa ihmisen elämäntilanteen tutkimuksessa. Tutkimuksen tulokset auttavat meitä myös ymmärtämään sitä, millä tekijällä vaikuttavat nuorten aikuisten elämäntilanteeseen, erityisesti heidän siirtyessään työelämään.

LÄHTEET

- Abramson, L. Y., Seligman, M.E.P. & Teasdale, J.D. (1978) Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87, 49-74.
- Antonovsky, A. (1987) *Unraveling the mystery of health*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Aspinwall, L.G. & Taylor, S.E. (1992) Modeling cognitive adaptation: A longitudinal investigation of the impact of individual differences and coping in college adjustment and performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 989-1003.
- Baltes, P. B. (1979) Life-span developmental psychology: some converging observations on history and theory. Teoksessa P.B. Baltes & O.G. Brim, Jr. (toim.), *Life-span development and behavior*, Vol. 2. (s.255-279). New York: Academic Press.
- Baltes, P.B., Cornelius, S.W. & Nesselroade, J.R. (1979) Cohort effects in developmental psychology. Teoksessa J.R. Nesselroade & P.B. Baltes (toim.), *Longitudinal research in the study of behavior and development* (s.61-87). New York: Academic Press.
- Baltes, P.B., Reese, H.W. & Lipsitt, L.P. (1980) Life-span developmental psychology. *Annual Review of Psychology*, 31, 65-100.
- Bandura, A. (1986) *Social foundation of thought and action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Baruch, G.K., Biener, L. & Barnett, R.C. (1987) Women and gender in research on work and family stress. *American Psychologist*, 42, 130-136.
- Berglas, S. & Jones, E.E. (1978) Drug choice as a self-handicapping strategy in response to noncontingent success. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 405-417.
- Brandstädter, J. (1989) Personal self-regulation of development: Cross-sequential analyses of development-related control beliefs and emotions. *Developmental Psychology*, 25, 96-108.

- Brim, O.G., Jr. & Ryff, C.D. (1980) On the Properties of life-events. Teoksessa P.B. Baltes & O.G. Brim, Jr. (toim.), *Life-span development and behavior*, Vol.3. (s.367-388). New York: Academic Press.
- Butkowski, I.S. & Willows, D.M. (1980) Cognitive-motivational characteristics of children varying in reading ability: Evidence for learned helplessness in poor readers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 408-422.
- Cantor, N. (1990) From thought to behavior: "Having" and "doing" in the study of personality and cognition. *American Psychologist*, 45, 735-750.
- Caspi, A. (1987) Personality in the life-course. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 1203-1213.
- Crick, N.R. & Dodge, K.A. (1994) A review and reformulation of social information processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115, 74-101.
- Diener, C.I. & Dweck, C.S. (1978) An analysis of learned helplessness: Continuous changes in performance, strategy, and achievement cognitions following failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 868-876.
- Ensminger, M.E. & Celentano, D.D. (1990) Gender differences in the effect of unemployment on psychological distress. *Social Science and Medicine*, 30, 469- 477.
- Eronen, S. & Nurmi, J. -E. (1999) Life events, predisposing strategies and well-being. *European Journal of Personality*, 13, 129-148.
- Eronen, S., Nurmi, J. -E. & Salmela-Aro, K. (1997) Planning-oriented, avoidant, and impulsive social reaction styles: A person-oriented approach. *Journal of Research in Personality*, 31, 34-57.
- Eronen, S., Nurmi, J. -E. & Salmela-Aro, K. (1998) Optimistic, defensive-pessimistic, impulsive and self-handicapping strategies in university environments. *Learning and Instruction*, 8, 159-177.
- Galloway, D., Leo, E.L., Rogers, C. & Armstrong, D. (1995) Motivational styles in English and mathematics among children identified as having special educational needs. *British Journal of Educational Psychology*, 65, 477-487.
- Hagestad, G.O. & Neugarten, B.L. (1985) Age and the life course. Teoksessa R.H. Binstock & E. Shanas (toim.), *Handbook of aging and the social sciences*, (2. painos, s.35-61). New York: Van Nostrad Reinhold.

- Harris, R.N. & Snyder, C.R. (1986) The role of uncertain self-esteem in self-handicapping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 451-458.
- Havighurst, R.J. (1972) *Developmental tasks and education* (3. painos). New York: Longman.
- Heckhausen, J. (1999) *Developmental regulation in adulthood: Age-normative and sociostructural constraints as adaptive challenges*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heckhausen, J. & Schultz, R. (1995) A life-span theory of control. *Psychological Review*, 102, 284-304.
- Heady, B. & Wearing, A. (1989) Personality, life events and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 731-739.
- Held, T. (1986) Institutionalization and deinstitutionalization of the life-course. *Human Development*, 29, 157-162.
- Kliewer, W. (1991) Coping in middle childhood: Relations to competence, type a behavior, monitoring, blunting, and locus of control. *Developmental Psychology*, 27, 689-697.
- Langston, C.A. & Cantor, N. (1989) Social anxiety and social constraint: When making friends is hard. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 649-661.
- Lay, C.H., Knish, S. & Zanatta, R. (1992) Self-handicappers and procrastinators: A comparison of their practice behavior prior to evaluation. *Journal of Research in Personality*, 26, 242-257.
- Leary, M.R. & Kowalski, R.M. (1990) Impression management: A literature review and two-component model. *Psychological Bulletin*, 107, 34-47.
- Lerner, R.M. (1982) Children and adolescents as producers of their own development. *Developmental Review*, 2, 342-370.
- Licht, B.G. (1983) Cognitive-motivational factors that contribute to achievements of learning disabled children. *Journal of Learning Disabilities*, 8, 483-490.
- Maddi, S.R., Bartone, P.T. & Puccetti, M.C. (1987) Stressful events are indeed a factor in physical illness: Reply to Schroeder and Costa (1984). *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 833-843.
- Marcia, J.E. (1980) Identity in adolescence. Teoksessa J. Andelson (toim.) *Handbook of adolescent psychology* (s.159-187). New York: Wiley.

- Mayer, K.U. (1986) Structural constraints on the life course. *Human Development*, 29, 163-170.
- Mantzicopoulos, P. (1990) Coping with school failure: Characteristics of students employing successful and unsuccessful coping strategies. *Psychology in the Schools*, 27, 138-143.
- Miller, S.M. (1987) Monitoring and blunting: Validation of questionnaire to assess styles of information seeking under threat. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 345-353.
- Neugarten, B.L., Moore, J.W. & Lowe, J.C. (1965) Age norms, age constraints, and adult socialization. *American Journal of Sociology*, 70, 710-717.
- Norem, J.K. (1989) Cognitive strategies as personality: Effectiveness, specificity, flexibility, and change. Teoksessa D.M. Buss & N. Cantor (toim.), *Personality psychology: Recent trends and emerging directions* (s.45-60). New York: Springer-Verlag.
- Norem, J.K. & Cantor, N. (1986a) Anticipatory and post hoc cushionary strategies: Optimism and defensive pessimism in "risky" situations. *Cognitive Therapy and Research*, 10, 347-362.
- Norem, J.K. & Cantor, N. (1986b) Defensive pessimism: Harnessing anxiety as motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1208-1217.
- Nurmi, J. -E. (1993) Adolescent development in an age-graded context: The role of personal beliefs, goals, and strategies in tackling of developmental tasks and standards. *International Journal of Behavioral Development*, 16, 169-189.
- Nurmi, J. -E., Aunola, K., Salmela-Aro, K. & Lindroos, M. (1999) *The role of task-avoidant and mastery-oriented strategies in academic achievement and satisfaction: Three studies on antecedents, consequences and correlates*. Submitted. University of Jyväskylä.
- Nurmi, J. -E., Onatsu, T., & Haavisto, T. (1995) Underachievers' cognitive and behavioral strategies – Self-handicapping at school. *Contemporary Educational Psychology*, 20, 188-200.
- Nurmi, J. -E. & Pulkkinen, L. (1999) *Task-avoidant and master-oriented strategies in middle adulthood: Developmental antecedents and correlates*. Submitted. University of Jyväskylä.
- Nurmi, J. -E. & Salmela-Aro, K. (1992) Epäonnistumisen psykologiaa: Katsaus toiminta- ja ajattelustrategioiden tutkimukseen. *Psykologia*, 27, 20-30.

- Nurmi, J. -E. & Salmela-Aro, K. (1993) *Life-event Checklist for Students*. Unpublished data. University of Helsinki.
- Nurmi, J. -E. & Salmela-Aro, K. (1995) *Work Status Questionnaire*. Unpublished data. University of Helsinki.
- Nurmi, J. -E. & Salmela-Aro, K. (1997) Social strategies and loneliness: A prospective study. *Personality and Individual Differences*, 23, 205-215.
- Nurmi, J. -E., Salmela-Aro, K., Anttonen, M. & Kinnunen, H. (1992) Epäonnistumisen psykologiaa: Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kiinnostukset ja ajattelutavat. *Psykologia*, 27, 485-492.
- Nurmi, J. -E., Salmela-Aro, K. & Haavisto, T. (1995) The Strategy and Attribution Questionnaire: Psychometric Properties. *European Journal of Psychological Assessment*, 11, 108-121.
- Nurmi, J. -E., Salmela-Aro, K. & Ruotsalainen, H. (1994) Cognitive and attributional strategies among unemployed young adults: A case of failure-trap strategy. *European Journal of Personality*, 8, 135-148.
- Nurmi, J. -E., Toivonen, S., Salmela-Aro, K. & Eronen, S. (1997) Social strategies and loneliness. *The Journal of Social Psychology*, 137, 764-777.
- Pintrich, P.R. & De Groot, E.V. (1990) Motivational and self-regulated learning components of academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82, 33-40.
- Rönkä, A., Ohranen, M. & Kokko, K. (1996) Ketä lama kosketti? Aikuisten työurien seuranta v. 1986-1995. *Kasvatus*, 27, 463-477.
- Schulenberg, J., Maggs, J.L. & Hurrelmann, K. (1997) Negotiating developmental transitions during adolescence and young adulthood: Health risks and opportunities. Teoksessa J. Schulenberg, J.L. Maggs & K. Hurrelmann (toim.), *Health risks and developmental transitions during adolescence* (s.1-19). Cambridge: Cambridge.
- Shepperd, J.A. & Arkin, R.A. (1989) Self-handicapping: The moderating roles of public self-consciousness and task importance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 15, 252-265.
- Thompson, T. (1993) Characteristics of self-worth protection in achievement behavior. *British Journal of Educational Psychology*, 63, 469-488.

- Tice, D.M. & Baumeister, R. (1990) Self-esteem, self-handicapping and self-presentation: The strategy of inadequate practice. *Journal of Personality*, 58, 443-464.
- Valsiner, J. & Lawrence, J.A. (1997) Human development in culture across the lifespan. Teoksessa J.W. Berry, P.R. Dasen & T.S. Saraswathi (toim.), *Handbook of cross-cultural psychology: Basic processes and human development*, Vol.2. (s.71-106). Needham Heights, Mass.: Allyn and Bacon.